

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота

магістра
(освітній ступінь)

на тему «**Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх
учителів початкових класів до роботи з батьками**»

Виконала: студентка II курсу групи ПО-2м(з)

спеціальності 013 «Початкова освіта»

Машіка Діана Михайлівна

Керівник: к.пед.н., доц. Молнар Т.І.

Рецензент: к.пед.н., доц. Кухта М.І.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ		
ВСТУП		5
Розділ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ	9
1.1.	Взаємодія школи і сім'ї як запорука ефективності освітнього процесу	9
1.2.	Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками у науковому дискурсі	19
1.3.	Зміст і напрями підготовки студентів до роботи з батьками в закладі вищої освіти	28
Розділ 2.	ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ	40
2.1.	Визначення стану готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками	40
2.2.	Модель формування готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками	50
2.3.	Аналіз результатів експериментального дослідження	59
ВИСНОВКИ		65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		68
ДОДАТКИ		74

ВСТУП

Актуальність теми. Значні зміни в соціально-економічному та культурному житті суспільства актуалізують пошук ефективних шляхів удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Важливою сферою професійної підготовки педагога є взаємодія з сім'єю, що виступає першим інститутом соціалізації, розвитку та виховання особистості. Рівноправна, творча взаємодія вчителя з батьками молодших школярів є важливим аспектом розвитку вітчизняної освіти.

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» наголошується, що принцип єдності виховних впливів учителів та батьків має важливе значення в практиці виховання підростаючого покоління. Реалізація цього принципу робить процес виховання цілісним та безперервним, забезпечує єдність і наступність виховного впливу на учнів у школі та сім'ї, сприяє органічному поєднанню і взаємозбагаченню суспільного та сімейного виховання, помітно звужує сферу стихійного, некерованого впливу на дітей.

В умовах трансформаційних змін не можна не рахуватися з тим, що сучасна педагогізація сім'ї потребує науково-методичного та організаційного оновлення. Основне завдання вчителя в організації роботи з батьками – активізувати педагогічну, виховну діяльність сім'ї, надати їй цілеспрямований, суспільно значущий характер. Саме єдиний підхід і спільність дій у вихованні між батьком та матір'ю, між шкільним колективом і членами родини є ключовим у розвитку та соціалізації дитини. Відтак, проблема професійної підготовки педагога до роботи з батьками на сучасному етапі розвитку суспільства стає особливо актуальною.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що в сучасній педагогічній теорії розглянуті питання загальної підготовки студентів до професійно-педагогічної діяльності (В. Гриньова, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Кузьміна, Л. Кондрашова, О. Мороз, В. Семиченко, О. Щербаков); окремі аспекти роботи педагога з батьками (Ю. Азаров, П. Блонський, А. Макаренко, Г. Селевко, В. Сухомлинський, С. Шацький). Підготовку вчителя до роботи з батьками

вивчали О. Баранова, Н. Бугаєць, О. Буздуган, С. Корнієнко, О. Матвієнко, А. Шульга та ін. Проте, в умовах розбудови національної школи на демократичних засадах маловивченою є проблема підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками як рівноправними учасниками педагогічного процесу, врахування вчителем у цій роботі особливостей сім'ї як соціального інституту.

Актуальність означеної проблеми зумовила вибір теми дослідження *«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками»*.

Мета дослідження – обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками та експериментально перевірити її ефективність.

Відповідно до мети визначено **завдання**:

- 1) здійснити аналіз проблеми підготовки вчителів до роботи з батьками у науковій літературі;
- 2) окреслити зміст і напрями підготовки студентів до роботи з батьками в закладі вищої освіти;
- 3) визначити сучасний стан готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками;
- 4) експериментально перевірити ефективність моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів.

Предмет дослідження: модель підготовки студентів до роботи з батьками.

Для реалізації завдань та досягнення мети застосовано комплекс **методів дослідження**: теоретичні: вивчення, аналіз та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури для визначення сутності основних понять дослідження; емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіди, тестування), що дали змогу вивчити стан проблеми в практиці; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний етапи); методи математичної

статистики: аналіз результатів проведеного дослідження було здійснено за допомогою методів кількісної обробки отриманих даних, що забезпечило достовірність результатів експерименту.

Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблено та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками, яка містить мету, компоненти, етапи, педагогічні умови, форми, методи, засоби їх реалізації та результат. Здобуті результати можуть бути використані в педагогічному процесі закладів вищої освіти для удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, у ході розробки навчально-методичних посібників з окресленої проблематики, у професійній діяльності вчителів-практиків.

База педагогічного дослідження – Мукачівський державний університет.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи оприлюднено на III Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (24-25 жовтня 2019 р., м. Мукачево).

Публікації. Машіка Д.М., Молнар Т.І. Погляди Василя Сухомлинського на проблему взаємодії школи та сім'ї / Д.М. Машіка, Т.І. Молнар // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 жовтня 2018р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2018.– С.255-256.

Машіка Д.М., Молнар Т.І. Педагогічні умови ефективної взаємодії вчителя з батьками молодших школярів / Д.М. Машіка, Т.І. Молнар // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. – С.222-225.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Взаємодія школи і сім'ї – складна проблема, що пройшла в своєму розвитку тривалий час, набуваючи різної спрямованості, характеризуючись різними підходами до її розв'язання на різних етапах поступу суспільства. Однак, і сьогодні взаємодія цих двох соціальних інститутів не втрачає своєї актуальності, наповнюючись новим змістом, що зумовлено процесами, які відбуваються в системі освіти загалом і в сім'ї зокрема. Взаємодія школи та сім'ї визначається як процес спільної діяльності за погодженням цілей, форм і методів шкільного та сімейного виховання. Ціннісна основа такої взаємодії – створення умов для успішної самореалізації дитини, її особистісного зростання, формування мотивації до навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я, соціальної адаптації. Взаємодію «вчитель – батьки» як процес характеризують партнерські взаємини, спільна діяльність, інформаційний зв'язок, взаємовплив, взаєморозуміння.

2. Підготовку вчителя до роботи з батьками визначаємо як підсистему фахової підготовки студента в закладі вищої освіти, яка складається із взаємопов'язаних і взаємодіючих компонентів, що забезпечують його готовність до роботи з батьками молодших школярів. В контексті нашого дослідження готовність майбутнього педагога до роботи з батьками учнів – це особистісне утворення, що включає мотиви, знання та практичні вміння здійснювати педагогічну взаємодію з батьками учнів і передбачає сформованість інтелектуально-когнітивного, ціннісно-мотиваційного та операційно-діяльнісного компонентів. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками є цілісним процесом накопичення студентами спеціальних знань, умінь і навичок, а також оволодіння практичним досвідом роботи у взаємодії з батьками. Серед напрямів професійної підготовки студентів до роботи з батьками важливими є: психолого-педагогічна просвіта батьків; вивчення сімей учнів, їх освітніх потреб та запитів, виховного і культурного потенціалу; використання різних форм взаємодії, наповнення їх

сучасним змістом; створення умов для включення батьків в діяльність школи як рівноправних суб'єктів; підвищення педагогічної, правової, інформаційної культури суб'єктів освітнього процесу; організація батьківського всеобучу; надання кваліфікованої допомоги і підтримки батькам і дитині у складних життєвих ситуаціях; інформування батьків про шкільне життя, освітній процес тощо.

3. Перший етап експериментального дослідження був присвячений визначенню стану готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками молодших школярів. Експериментальну вибірку склали студенти спеціальності «Початкова освіта» освітнього ступеня «Бакалавр» Мукачівського державного університету. Оцінювання готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками здійснювалось за трьома рівнями: низьким, середнім, високим. За результатами констатувального етапу експерименту було встановлено, що традиційний підхід до навчання забезпечує недостатній рівень готовності студентів до роботи з батьками та актуалізує необхідність розробки моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками.

4. Пропонована модель передбачала такі *етапи*: пізнавально-когнітивний, емоційно-мотиваційний та практично-діяльнісний, для яких було визначено навчальні цілі, методи і форми їх реалізації. Зокрема, метою пізнавально-когнітивного етапу було набуття майбутніми вчителями необхідних знань щодо особливостей сімейного виховання, форм та методів організації педагогічної взаємодії. Емоційно-мотиваційний етап спрямований на формування професійних потреб, інтересу до організації роботи з батьками, розвиток гуманістичної спрямованості майбутніх учителів початкових класів. На практично-діялісному етапі студенти застосовували здобуті знання та вміння безпосередньо під час проходження педагогічної практики та в ході виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Педагогічними умовами підготовки фахівців до роботи з батьками виступили: забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками; інтегрування навчальних дисциплін у фаховій підготовці майбутніх педагогів

до роботи з батьками; використання потенціалу педагогічної практики, самостійної роботи студентів задля педагогічної взаємодії з батьками учнів. На прикінцевому етапі дослідження були проведені контрольні зрізи за тими ж методиками, які використовувались на констатувальному етапі експерименту. Одержані результати аналізувались і зіставлялись з показниками, отриманими в ході проведення констатувального зрізу. Апробація пропонованої моделі сприяла більшій результативності процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів в експериментальній групі, де відбулися позитивні зрушення в рівнях готовності до роботи з батьками.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в обґрунтуванні методики підготовки майбутніх педагогів до роботи з різними типами сімей.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>